

Thematic report / Teminė ataskaita

Universal design

Clarification of the concept

Universalus dizainas

Savokos išaiškinimas

Foreword

Universal design thinking has become widely recognised and applied in Norwegian political documents, statutory framework and technical guidelines. The concept of universal design has played a constructive role in developing the understanding of good functionality for all as a beneficial feature of society, and for promoting equality and adequate accessibility for persons with functional impairments.

However, there has been a need for further elaboration of the substance of the universal design concept in a number of contexts. This report defines and clarifies the concept of universal design, thereby establishing a common basis for the application of this strategy in Norwegian public documents; for theoretical, methodological and practical development; and for use in information material.

The text has been developed on the basis of feedback and input from government agencies, specialist institutions, organisations and individual government ministries.¹

Activities have been organised and carried out in cooperation with the Delta Centre under the Directorate for Health and Social Affairs.

The Ministry of the Environment recommends that the definition and interpretation of universal design employed in the memorandum is used as the basis for future efforts relating to universal design in the various sectors.

The conclusions set out in the memorandum will form the point of departure for the Ministry of the Environment's efforts to further develop of the Planning and Building Act with appurtenant regulations and guidelines.

This report does not deal with universal design as a legal standard. The Government² is currently drafting legislation to prohibit discrimination on the basis of disability (the Discrimination and Accessibility Act). The interpretation of universal design as a legal standard in that context will be assessed in connection with those efforts.

Ministry of the Environment
Norway, November 2007

¹ The substance of this memorandum is the result of meetings between various organisations, the Delta Centre (National Resource Centre for Participation and Accessibility) and the Ministry of the Environment in the spring of 2006. A draft document was circulated to a number of different agencies and institutions. Feedback and input were received from the following: Ministry of Labour and Social Inclusion, Ministry of Local Government and Regional Development, Ministry of Health and Care Services, Ministry of Government Administration and Reform, Ministry of Children and Equality, Ministry of Fisheries and Coastal Affairs, Ministry of Justice and the Police, Ministry of Education and Research, National Office of Building Technology and Administration, Norwegian Public Roads Administration, Directorate of Public Roads, Norwegian Directorate for Education and Training, Directorate for Health and Social Affairs, National Centre for Documentation on Disability, Norwegian

Federation of Organisations of Disabled People, Norwegian Association of Disabled, Contact Committee for Organisations of Disabled People, Norwegian Association for the Hearing Impaired, Norwegian Association of Occupational Therapists, Norwegian Design Council, Norwegian Consumer Council, Norwegian State Council on Disability and Oslo School of Architecture and Design. A total of three meetings attended by a wide array of representatives were held, and the final document was drawn up by the Ministry of the Environment in collaboration with an editorial committee.

² As a result of changes in the Government in October 2007, this sphere of activity will be transferred from the Ministry of Labour and Social Inclusion to the Ministry of Children and Equality as from 1 January 2008.

Photo: Svein Magne Fredriksen

Pratarmė

Universalaus dizaino sąvoka yra plačiai paplitusi ir vartojama tiek politiniuose dokumentuose, tiek įvairiuose reglamentuose ir techninėse gairėse. Ji turėjo teigiamos reikšmės ugdant supratimą, kad geras funkcionalumas visiems yra vienas iš visuomenės kokybės rodiklių, taip pat – siekiant lygių galimybių ir gero prieinamumo žmonėms, turintiems funkcinį sutrikimą.

Visgi daugelyje kontekstų pasigesta konkretesnio universalaus dizaino sąvokos apibrėžimo ir jos išaiškinimo. Tad šioje ataskaitoje spragą mėginama ištaisyti. Taip siekiama šalyje sukurti bendrą sąvokos samprataj, kuria būtų vadovaujamasi oficialiuose dokumentuose, profesinėje raidoje bei informacinėje medžiagoje.

Tekstas parašytas remiantis valstybinių institucijų, profesinių įstaigų, organizacijų ir atskirų ministerijų atsiliepimais bei siūlymais.¹ Darbas organizuotas ir atliktas bendradarbiaujant su Delta centru prie Norvegijos socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos departamento.

Norvegijos aplinkos ministerija rekomenduoja vadovautis šiame dokumente pateiktu apibrėžimu ir samprata, toliau diegiant universalų dizainą įvairiuose sektoriuose.

Norvegijos aplinkos ministerija pasiremė šiame dokumente išdėstyтомis išvadomis tobulindama Planavimo ir statybos įstatymą bei su šia sritimi susijusius reglamentus ir gaires.

Šioje ataskaitoje universalus dizainas néra traktuojamas kaip teisinis standartas. Vyriausybė² rengia Diskriminavimo ir prieinamumo įstatymą, kuris uždraus diskriminavimą dėl funkcinų sutrikimų. Šio darbo metu bus išsamiau įvertintas universalaus dizaino kaip teisinių standarto traktavimas tame kontekste.

Norvegijos aplinkos ministerija
2007 m. lapkritis

¹ Šios ataskaitos metmenys sukurti įvairių organizacijų, Delta centro ir Aplinkos ministerijos susitikime 2006 m. pavasarį. Dokumento projektas buvo išsiųstas daugeliui institucijų. Atsiliepimų ir siūlymų atsiuntė Darbo ir integracijos ministerija, Savivaldybių ir regionų ministerija, Sveikatos ir rūpybos paslaugų ministerija, Valdymo ir reformų ministerija, Vaikų ir lygių galimybių ministerija, Žvejybos ir pakrančių ministerija, Teisingumo ministerija, Mokslo ir švietimo ministerija, Valstybinė statybos technologijos tarnyba, Valstybinė kelių valdyba, Kelių departamentas, Švietimo departamentas, Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos departamentas, Nacionalinis neįgaliųjų dokumentacijos centras, Neįgaliųjų

sajunga, Norvegijos neįgaliųjų asociacija, Neįgaliųjų organizacijų bendradarbiavimo komitetas, Kurčiųjų sajunga, Norvegijos ergoterapijos sąjunga, Norvegijos dizaino taryba, Vartotojų taryba, Valstybinė neįgaliųjų taryba ir Oslo architektūros mokykla. Surengti trys plataus atstovavimo susitikimai, o galutinį dokumento tekstą parengė Aplinkos ministerija pasitardama su redakciniu komitetu.

² Dėl vyriausybės pokyčių 2007 m. spalio mėn. šią darbo sričį kurovos Vaikų ir lygių galimybių ministerija, 2008 m. sausio 1 d. perimsianti ją iš Darbo ir integravimo ministerijos.

Nuotraukos autorius Odd-Arild Bugge

Universal design – clarification of the concept

Introduction

The concept of universal design

Universal design is a strategic approach to planning and design of products and environments in a fashion that promotes an inclusive society that ensures full equality and participation for all.¹

Universal design is defined as follows:

Universal design is the design of products and environments to be usable by all people, to the greatest extent possible, without the need for adaptation or specialized design^{2,3}.

The universal design strategy is normative, providing a framework for specifying the qualities of products and environments such that these may be used by all members of society on an equal footing.

The merit of individual universal design solutions is to be assessed in an overall context.

The universal design strategy is intended to be applied in conjunction with other societal objectives, and is to be incorporated as an integral part of cohesive design activity.

¹ Examples of this interpretation may be found in the UN Convention on the rights of disabled persons and the report of the Norwegian committee appointed to draft legislation to strengthen the protection against the discrimination of persons with disabilities (Official Norwegian Reports 2005:8 *Equality and Accessibility*).

² This definition is attributed to Ron Mace and has been developed by the Center for *Universal Design* at North Carolina State University.

³ A definition of “universell utforming” universal design appeared in Norwegian for the first time in a pamphlet on planning and design for all published by the Norwegian State Council on Disability in 1997.

Universalus dizainas – sąvokos išaiškinimas

Ivadas

Universalaus dizaino sąvoka

Universalus dizainas yra gaminių ir aplinkos planavimo bei kūrimo strategija, kuria siekiama sukurti visus narius įtraukiančią visuomenę, kur būtų užtikrintos visiškai lygios galimybės ir dalyvavimas visiems.¹

Universalus dizainas apibrėžiamas šitaip:

Universalus dizainas yra tokis gaminių ir aplinkos kūrimas, kai jais gali naudotis visi žmonės kuo platesniu mastu, be pritaikymo ir specialaus dizaino būtinybės.^{2,3}

Universalus dizainas yra norminamoji strategija, kuri leidžia apibrėžti gaminių ir aplinkos savybes taip, kad jais galėtų naudotis visi lygiomis teisėmis.

Universalaus dizaino sprendiniai turi būti geri apskritai. Universalus dizainas turi funkcionuoti kartu su kitais visuomeniniais tikslais ir sudaryti integruotą visuminio dizaino dalį.

¹ Šios sampratos pavyzdžių galima rasti JT Neigaliųjų teisių konvencijoje ir Norvegijos diskriminavimo ir prieinamumo įstatymo išaiškinime (NOU 2005:8 „Lygios galimybės ir prieinamumas“, Sysės komiteto nuomonė).

² Šis apibrėžimas paimtas iš leidinio „Universalus dizainas visur! Lauko teritorijų, pastatų, transporto bei gaminių planavimas ir kūrimas visiems“, kurį 2003 m. lapkričio mėn. parengė Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos departamento Gyvenimo sąlygų skyrius, Delta centras ir Valstybinė neigaliųjų taryba. Tai tiesioginis apibrėžimo, kurį pasiūlė Šiaurės Karolinos universiteto Universalus dizaino centras, vertimas: „Universal design is the

design of products and environments to be usable by all people, to the greatest extent possible, without the need for adaptation or specialized design.“

³ Apibrėžimas norvegų kalba pirmą kartą pasirodė 1997 m. Norvegijos neigaliųjų tarybos leidinyje „Universalus dizainas. Planavimas ir dizainas visiems“. Čia buvo pridėti žodžiai „ir gaminių sudėtis“, norint pabrėžti, kad universalus dizainas susijęs ne vien su atskirais produktais, pavyzdžiu, su planavimu. Ši samprata dabar visuotinai pripažinta Norvegijoje, ir šis papildymas panaikintas.

One of the primary aims of the universal design strategy is to promote equality for and ensure the full participation in society of individuals with reduced functionality, by removing existing disabling barriers and preventing new ones from emerging⁴. The concept of universal design represents a new line of thinking; it incorporates a stronger focus on equality than is implied in the concept of accessibility for persons with reduced functionality. While it is possible to obtain accessibility for persons with disabilities by means of specially-targeted solutions, the universal design principle stipulates that the primary solution must be designed to anticipate the needs of all users.

In this context, design is understood to be a common term for all work processes involved in the shaping of the physical environment. This encompasses community planning, land use, architecture, construction activity, product development and more.

⁴ The terms "reduced functionality" or "functional impairment" mean that a part of the body or one of the body's physical or cognitive functions has been lost, damaged or in some other way diminished. "Disability" arises when there is a discrepancy between the ability of the individual and the design of the physical environment or demands of society

regarding functionality. The main challenge in relation to achieving full participation and equal status in society is linked to the way in which society is designed. (From Official Norwegian Reports 2005:8 Equality and Accessibility and 2001:22 From User to Citizen).

Nuotraukų autorius Svein Magne Fredriksen

Pagrindinis universalaus dizaino tikslas – užtikrinti lygias galimybes ir dalyvavimą žmonėms, turintiems funkinių sutrikimų, pašalinant esamus funkcijas ribojančius kliuvinius ir užkertant kelią naujų atsiradimui⁴. Universalaus dizaino savoka reiškia naują mąstymą, nes ją jeina griežtesnis lygių galimybų reikalavimas nei į prieinamumo žmonėms, turintiems funkinių sutrikimų, savoką. Prieinamumas neįgaliesiems gali būti užtikrintas specialiais sprendiniais, o universalus dizainas reikalauja, kad pagrindinis sprendinys patenkintų visus vartotojų poreikius.

Dizainas čia suprantamas kaip bendras visų darbo procesų, įeinančių į aplinkos kūrimą, pavadinimas. Jis apima visuomenės plėtros planavimą, disponavimą žeme, architektūrą, konstravimą, gaminių kūrimą ir kt.

⁴ Kai kalbama apie „sutrikusias funkcijas“ arba „funkcinių sutrikimų“, turima omenyje, kad viena kūno dalis arba viena iš fizinių arba kognityvių kūno funkcijų yra prarasta, pažeista arba kitaip sutrikdyta. „Funkcijų ribojimas“ atsiranda tuomet, kai yra neatitinkimas tarp individu galimybių ir

aplinkos dizaino arba reikalavimų įgalumui. Pagrindinis iššūkis siekiant visiško dalyvavimo ir lygių galimybų yra susijęs su dizaino sprendiniais visuomenėje. (Iš NOU 2005:8 „Lygios galimybės ir prieinamumas“ ir NOU 2001:22 „Nuo vartotojo iki piliečio“).

Universal design – clarification of the definition

- of products and environments -

The universal design strategy is applicable to products and environments within all sectors and subject areas. The term environments refers to all the physical and technical environments that are shaped by humans.

The term products here also encompasses products and software in the ICT sphere as well as products used in the provision of services. Universal design requirements in the service sector are linked to the physical and technical conditions governing access to or use of the relevant service. In the educational sphere, universal design is linked to the physical and technical features of the teaching environment.

- to be usable by all people -

The phrase “usable by all people” is to be incorporated as a first starting point without exception. Environments and products are to be designed such that they may be utilised by persons of all ages with different levels of skill, ability and functionality. Factors relating to mobility, vision, hearing, comprehension and sensitivity to the environment (asthma/allergies) are important in this context.

- to the greatest extent possible -

A key feature of the universal design strategy is its focus on seeking ever-better solutions. Universal design is an innovative strategy. Technology, knowledge and awareness levels are subject to rapid-paced change. The principle of universal design is a dynamic tool that reflects the need for ongoing consideration of new means of minimising limitations.

The ability to design products and environments such that they are usable by all may be inhibited by certain limitations relating to current knowledge, technological development, access to products and solutions and practical and formal circumstances.

The universal design strategy may come into conflict with other areas of statutory regulation, such as conservation and safety considerations. In such cases an effort should be made to seek solutions that satisfy universal design requirements to the greatest possible degree.

Išsamiau apie universalų dizainą – apibrėžimo išaiškinimas

– gaminių ir aplinkos –

Universalus dizainas taikomas gaminiams bei aplinkai ir galioja visiems sektoriams bei dalykinėms sritims. Reikalavimai aplinkai galioja fizinei ir techninėi aplinkai, kurią kuria žmonės.

Į gaminių sąvoką taip pat įeina gaminiai ir programinė įranga informacijos ir komunikacijos technologijų srityje bei gaminiai, kurie naudojami teikiant paslaugas. Universalaus dizaino reikalavimas paslaugų sektoriuje siejamas su fizinėmis ir techninėmis sąlygomis, kurios lemia tam tikros paslaugos pasiekiamumą ar naudojimą. Švietimo srityje universalus dizainas siejamas su fizinėmis ir techninėmis mokymo aplinkos savybėmis.

– gali naudotis visi žmonės –

Formuluotė „gali naudotis visi žmonės“ iš esmės galioja be išimčių. Aplinka ir gaminiai kuriami taip, kad jais galėtų naudotis bet kokio amžiaus žmonės su skirtingais įgūdžiais, pajėgumu ir funkcijomis. Daugiausia dėmesio skiriama mobilumui, regai, klausai, supratimui ir jautrumui aplinkai (astma, alergija).

– kuo platesniu mastu –

Svarbi universalaus dizaino strategijos savybė – tai, kad ji skatina siekti vis geresnių sprendinių. Universalus dizainas yra inovacinė strategija. Technologijos, mokslas ir pažiūros greitai kinta. Dinamiškas universalaus dizaino principas atspindi poreikių nuolat ieškoti naujų galimybių, siekiant sumažinti apribojimus.

Galimybės sukurti gaminius ir aplinką taip, kad jais galėtų naudotis visi, neretai būna ribotos. Tie apribojimai gali būti susiję su esamomis žiniomis, technologijų išsivystymu, gaminų ir sprendinių prieinamumu, praktinėmis ir formaliomis aplinkybėmis.

Universalaus dizaino įgyvendinimui gali prieštarauti kai kurios įstatymų nuostatos. Tai gali būti susiję su paminklosaugos ar saugumo reikalavimais. Tokiais atvejais reikia ieškoti sprendimų, kurie kiek įmanoma patenkintų universalaus dizaino reikalavimą.

- without the need for adaptation or specialized design.

This phrasing emphasises that the primary solution chosen is to be usable by all. Primary solutions are presumed to give adequate consideration to use of technical aids for personal use, such as wheelchairs, hearing aids, etc.

There should not be a need for any supplementary activity or work to make a solution usable for individual groups. Separate solutions for persons with disabilities should not be established, nor should the solution in any way signify that it has been specifically designed for persons with functional impairments.

Special solutions intended to compensate for general solutions that are not usable by all, such as stair lifts, should be avoided.

In the event that special solutions or technical devices must be employed to render a solution universally usable, the primary solution must be designed in a manner that functions alongside or in an integral fashion with the special equipment.

Current development trends indicate that roles traditionally filled by people are increasingly becoming automated. The self-service solutions that are introduced must be based on the principle of universal design, but this should not exclude the provision of personal service and assistance.

Nuotraukų autorius Svein Magne Fredriksen

– be pritaikymo ir specialaus dizaino būtinybės.

Šioje formuliuotėje pabrėžiama, kad sukurtas pagrindinis sprendinys turi būti tinkamas naudoti visiems. Pagrindiniame sprendinyje privalu atsižvelgti į tai, kad bus naudojamos techninės pagalbinės asmeninio naudojimo priemonės, pavyzdžiui, neįgaliuju rateliai, klausos aparatas ir kt.

Visgi neturi būti poreikio atliliki papildomus darbus, kad sprendinys būtų pritaikytas atskiroms žmonių grupėms. Taip pat neturi būti kuriami specialūs sprendiniai neįgaliesiems, ir neturi matytis, kad sprendinys sukurtas specialiai žmonėms, turintiems funkcinių sutrikimų. Reikėtų vengti specialių sprendinių, kuriais siekiama kompensuoti tai, kad bendri sprendiniai nesukurti visiems, pvz., laiptų keltuvų.

Jeigu reikia panaudoti specialius sprendinius arba specialius techninius įrenginius, kad tam tikru objektu galėtų naudotis visi, pagrindinį sprendinį reikia sukurti taip, kad jis veiktu kartu su specialia įranga arba sąveikoje su ja.

Visuomenės raidos tendencijos rodo, kad automatizuojama vis daugiau funkcijų, kurias seniau atlikdavo žmonės. Diegiant savitarnos sprendinius turi būti vadovaujamasi universalaus dizaino principu, neatmetant asmeninio aptarnavimo ir pagalbos.

Universal design in the context of society

Universal design and other societal objectives

Universal design reinforces societal objectives in a number of areas, such as sustainable development, safeguarding diversity and the environment, safety in use and in case of fire, aesthetic considerations, etc. Every effort must be made to ensure that objectives in these spheres can be realised in conjunction with the universal design strategy.

The universal design strategy promotes sustainable development, primarily in terms of the social dimension of the sustainability concept.

Consistent attention to aesthetic perspectives is important to making products and facilities attractive, and may help to ensure that accessibility and usability features are seen as a natural, integral component of the design.

Development processes and follow-up

The universal design strategy necessitates cross-disciplinarity in planning, follow-up, implementation and assessment activities. Appropriate processes for participation are needed to encourage the involvement of a wide array of users, and such processes play a fundamental role in promoting democratic decision-making. Universal design thinking does not necessarily entail the establishment of new work procedures, but requires broad participation from user organisations and various types of user groups. Insight from persons with disabilities is of central importance, and relevant special interest organisations thus comprise a key partner in development processes and quality control of solutions.

Participation may not be needed in the case of simple tasks for which tried and true solutions and standards are already in place. Complex tasks, planning in accordance with the Planning and Building Act, innovative development activities and stipulation of universal design specifications must be based on broad participation to ensure that solutions are constructive and generally applicable.

Universal design in practice requires great accuracy in terms of design, operation and maintenance needs. The margin for error is small, and imprecise implementation or insufficient maintenance may cause the inclusive element to dissipate. Operation and maintenance must be carried out exactly, summer and winter alike.

Universalus dizainas kituose kontekstuose

Santykis su kita visuomenės tikslais

Daugelyje sričių universalus dizainas paremia kitus visuomenės tikslus, tarp kurių būtų galima paminėti tvariąją plėtrą, aplinkos apsaugą, įvairovės išsaugojimą, saugų naudojimą, priešgaisrinę saugą, estetinius sumetimus ir kt. Reikia siekti, kad visi šie visuomenės tikslai būtų suderinami su universalaus dizaino principu.

Universalus dizaino strategija skatina tvariąją plėtrą, ypač kalbant apie socialinį tvarumo sąvokos aspektą.

Svarbu nuosekliai plėtoti estetines sprendinių savybes, kad gaminiai ir aplinka būtų patrauklūs ir galėtų pasitarnauti tam, kad sprendinių prieinamumas ir tinkamumas taptų visuotinai priimtomis normomis.

Plėtros procesai ir paskesnės priemonės

Universalus dizaino strategija reikalauja tarpdiscipliniškumo planuojant, plėtojant, įgyvendinant ir vertinant projektus. Geri dalyvavimo procesai svarbūs tam, kad būtų įtrauktas platus vartotojų spektras, ir sudaro esminę visuomenės tiklo skatinti demokratinius procesus dalij. Universalus dizainas nebūtinai reikalauja iš esmės naujų darbo procesų, tačiau jam būtinas platus vartotojų organizacijų ir įvairių tipų vartotojų dalyvavimas. Daugiausia dėmesio skiriama neįgaliujų patirčiai, tad neįgaliujų organizacijos yra svarbūs bendradarbiavimo partneriai plėtros procesuose ir užtikrinant sprendinių kokybę.

Atliekant paprastas užduotis, kai taikomi patikrinti ir pripažinti sprendimai bei standartai, vartotojų dalyvavimas paprastai nebus būtinė. Tuo tarpu kompleksinės užduotys, planavimas remiantis Planavimo ir statybos įstatymu, naujovių kūrimas ir universalus dizaino konkretinimas reikalaus platesnio dalyvavimo, kad būtų garantuoti geri ir visiems tinkami sprendimai.

Universalus dizainas reikalauja tikslumo kuriant, eksplloatuojant ir prižiūrint sprendinius. Paklaidų ribos nedidelės, dėl įgyvendinimo klaidų ir priežiūros trūkumo gali išnykti sprendinio universalumas. Eksplatacijai ir priežiūrai būtinas kruopštumas tiek vasara, tiek žiemą.

Published by: The Ministry of the Environment,
Norway, 2009

Free copies can be ordered from:
The Norwegian Pollution Control Authority
Fax: +47 22 67 67 06
E-mail: bestilling@sft.no

Lay-out: TWM Reklamebyrå.
Publication number:
T-1468 ENG/LIT
ISBN 978-82-457-0424-2

Leidėjas: Norvegijos aplinkos
ministerija, 2009 m.

Daugiau egzempliorių galima užsakyti iš:
Norvegijos taršos inspekcija
Telefonas: +47 22 57 34 00
Faksas: +47 22 67 67 06
El. paštas: bestilling@sft.no

Maketas: TWM Reklamebyrå
Tiražas: 1000
T-1468 ENG/LIT
ISBN 978-82-457-0424-2

Nuotraukos autorius TWM Reklamebyrå

Nuotraukos autorius Svein Magne Fredriksen

www.universell-utforming.miljo.no